

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 fl. 60 kr., za pol leta, 1 fl. 80 kr. za četert leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 fl. 20, za pol leta 2 fl. 20 kr., za četert leta 1 fl. 15 kr. nov. dn.

V Ljubljani v sredo 29. januarja 1862.

Ličje.

Važno delo v goricah je véz, ktera se v Ivanjšeku začne in do konca Jakopovskega trpi, v velikih vinogradih pa še včasih dalje. Poglejmo, s čim ljudje po različnih krajih trte v goricah vežejo.

Po lotmerških goricah, po radgonskih, po Kranjskem, Goriškem in Nemškem vežejo navadno s slamo; po štajarskih in hrvaških Halozah pa z ličjem.

Ličje je nadržta skorja lipovcova. Lipovec pa je nasajeno lipovo grmje navadno na zakopu pod goricami. Lipovec ima vsak gospodar celi kos zemlje nasajenega. So kratke visoke stebela z debelimi glavami, kjer šibje požene, ktero ob Filipovem, kadar začne gnati in v mezgi biti, se poreže, skorja potem sleče in v kuče ali rokovati zveže in posuši. Kadar pride véz, se taka rokovat ličja stolče s peračo ali batom in namoči, da mehka postane. Vezač si jo tedaj dene v kanjir ali v gorzatakneni predkrilnik in si iz njega ličje jemlje. Vsaka lika ima vitre in se dá česati na dvoje ali manjše like. Ličje je jako žilavo in drži močno. Pri vezanji pa mora vezač ali vezavka nož imeti, da ličje odrezava, in z eno liko na več krajih trs zveže.

Lipovec se mora okopavati in gnojiti kakor trs, da daljše šibe požene. Kteri gospodar lipovca nima posajenega, ali si ga zadosti ne pripravi, si ga mora kupiti, ker ga nekteri dosti redijo in ž njim tržijo.

Pri Požunu na Ogrskem na levem pobočju Donave pa nekteri namesto slame neko dolgo travo, kteri se ostriz pravi, ki je veliki paholci podobna in po mokrih krajih in muhah raste, jemljejo in ž njo trte vežejo. Deca in siromaški ljudje ono travo berejo in v kuče zvezano in skičeno oddavajo. Š.

Zdravilske reči.

(Kako divje meso odpraviti?) nas praša nek gorišk gospodar. Radi odgovorimo tako-le: Divje meso so celó celó majhne bradovičice, ktere ne pripusté, da bi se rana zacelila, to je, koža čez rano potegnili. To se godí najraje potem, če se rana preveč zmiva, ali kako drugač draži, drgne, in slabo obvezuje. Odpravi se divje meso, če se ga je že mnogo napravilo, s tem, da se z nožem odreže; če ga je pa še malo, se čez-nj potegne z belo razbeljenim, hruški podobnim, železom, da se hrasta napravi. Hrasta naj se pa nikdar ne odtrga, ampak pustí pri miru, da sama odpade, ker se pod-njo rana večidel začne lepo celiti. Vsak kovač lahko naredí tako železo. Če se pa divje meso še le začinja napravljati, se večidel odpravi, ako se s žganim galunom postupa in se potem rana bolj trdno obveže. Če se notranje lice suhih čespej na divje meso priveže, ga tudi včasih odpravijo.

(Zoper opeklino) pomaga hitro, ako navadnega belega mčila (žajfe) nastržeš in z vodo toliko pomočiš, da je kakor mazilo. To namaži potem, pa ne na debelo, na tanko platnéno ruto in okoli opeklino trdno ovij. Mehurje popred predéri.

Mokre hiše, njih napake in kako odvrniti jih.

Mokre hiše, ki se nahajajo večidel v manjših mesticah na deželi, po trgih in vaséh, pa tudi v večih mestih, so, kakor skušnje učé, res hude napake za človeško zdravje. V mokrih hišah je gnjiloba domá; pod, vrata, okna, strope, hišno opravo in vse, kar je lesénega, gnjiloba napade in goba se vgnjezdí, ktera v kratkem času lesnino pokvari, pa se tudi po stenah razpné, in prebivanje z nekim gnjusnim trohljivim in mrtvaškim duhom prevzame. Zidovje, posebno okrog okinj in vrat nad podom, po kotih, zad za pohišno opravo in orodjem postane mokro in je z nekako gnjusobno žlezo prepeto; in po tem takem prevzame vse hišne reči smrdljiva in gnjilobi podveržena plesnoba, da postanejo mokre, zaduhle in jemajo trohneti.

Akoravno je potem takem škoda za hišo in hišno orodje velika, bi vse to se še, čeravno težko, vendar-le pretrpelo, ako bi le hišna mokrota človeškemu zdravju toliko ne škodovala.

Ker v mokrih hišah ni dovelj za človeško življenje tako potrebne kislice, ampak le kužni zrak premaguje, in ta je počasen strup za človeško življenje. Ljudje, ki morajo v mokrih hišah prebivati, kmali čutijo, da se jim zdravje spodkopuje. Al odraščeni ljudje ne čutijo take hromote tako brzo, kakor otroci, ker imajo odraščeni več ali manj opravil zunaj hiše, majhni otroci pa se vedno le po tleh verté in neprenehoma v kužnem zraku bivajo. Ni čuda, da ravno iz tega vzroka otroke revnih starišev, ki v mokrih hišah prebivajo, bezgavke in mramorke (škrofelnji) pogostoma napadajo. Ta bolezen pa ni taka kakor marsiktera druga, ktero človek enkrat prestopi; ampak ona muči in krišpa ubozeza otroka več let zaporedoma tako, da zaostaja na duhu in telesu v vsem, in je celi čas življenja revna pokveka in bolehná sirota.

Kako slabo se tedaj družini v mokrem stanovanji godí! Gotovo, da ostane bolj zdrava ciganska drhal v svojem pustem brlogu ali gojzdnem ležišču kakor pa pošten človek v mokrem stanovališču!

Da je to vse gola resnica, mi menda ne bo treba na dolgo in široko razkladati; le ta, ki ni še nikoli v mokrem stanovanji bival, bo mislil, da je popis naš preojster. Al počasi, dragi prijatelj! Ali ti ne spricujejo tega tudi cvetlice, ki jih v kahlah v mokrih hišah nahajaš, ki v tako kužnem zraku hirajo in bolehajo? Ali ne vidiš, kako so s plesnino in žlezo preprežene, kako tanke in dolge vodene mladikice in slabe peresca poganjajo, ali ne vidiš na njih rumenih, majhnih in pokvečenih peresic! Od kod pride vse to drugod kakor od vlažnega in mokrega kota!

Od kod pa izvira hišna vlažnost? Kako se mora ravnati, preden se nova hiša zida, — in kako se mokrota iz nje odpravlja, ko je hiša že zidana?

Hiše so mokre:

1. Ako se iz trdega kamnja zidajo, ktero se o vsakem premenu vremena potí. S takim kamnjem se mora le podstava v tléh zidati, ne pa vrhno zidanje; posebno škodljivo je pa za hiše in take shrambe, v kterih